

2018, december 16 - In de Kunsthal Rotterdam is een overzicht van kinetische kunst te zien van het begin van de 20^e eeuw tot nu, waarin licht en beweging centraal staan (t/m 20 januari 2019). Een kunststroming, die de kijker voor het eerst betreft in de presentatie en deels zelfs als wezenlijk onderdeel van het werk centraal stelt. In deze groot opgezette eerste Nederlandse overzichtstentoonstelling worden alle zintuigen aangesproken door de ruim tachtig kunstwerken van internationale kunstenaars.

De catalogus bij de tentoonstelling onderstreept het belang van deze zich steeds vernieuwende kunstrichting. De gastcurator Serge Lemoine, tevens curator van deze tentoonstelling én van de eerdere editie in Parijs, getiteld "Dynamo", rolt de achtergrond voor deze kunststroming uit als een tapijt waar de opeenvolgende ontwikkelingen duidelijker worden. Zo wordt het ontstaan van kunstenaarscollectieven toegelicht die zich afwenden van het idee van het geniale artistieke individu. Daarmee neemt samenwerking en de gezamenlijke slagvaardigheid in het organiseren van presentaties steeds meer toe. Het opkomen van multiples (werk in oplage) om kunstwerken voor een bredere, minder elitaire bevolkingsgroep beschikbaar te maken speelde evenzeer een rol als het uitbesteden van de productie. Een van de belangrijke protagonisten in deze was Victor Vasarely wiens abstracte schilderijen meer bekendheid genieten.

Na de tweede wereldoorlog was het kunstenaars vooral erom te doen verhalen en emoties zoveel mogelijk uit hun werk te bannen en om voor de autonomie van de kunst te strijden. Het was belangrijk om de nieuwe realiteit nuchter te ondergaan zodat de waarneming geleidelijk aan tot doel, zo niet onderwerp van de kunst zelf werd. Daarnaast was het de-materialiseren van de kunst door het gebruik van licht en optische effecten, ook in de schilderkunst, een belangrijk aspect. Deze grondleggers van de kinetische kunst, zowel in de schilderkunst als in sculptuur, zijn in de tentoonstelling met kunstwerken aanwezig die in de catalogus eveneens zijn weergegeven, aangevuld met voorbeelden van invloedrijke en verhelderende werken.

De tentoonstelling volgt net als het boek de twaalf onderwerpen die voortvloeien uit de twee hoofdthema's licht en beweging; zo wordt er telkens tekstuele aandacht besteed aan ritme, structuur en kosmos, gevolgd door meerdere pagina's met afbeeldingen van werken van kunstenaars in de tentoonstelling. Perfect ter introductie, wie dan meer wil weten over bepaalde kunstenaars of een specifieke kunstenaar moet elders verder zoeken. En dat vind ik de eigenlijke tekortkoming, wellicht ook debet aan de hoeveelheid getoonde kunstenaars, dat er soms weinig over de individuele kunstenaars in het boek is opgenomen.

Er worden wel een aantal belangrijke en voor de kinetische kunst bepalende tentoonstellingen besproken, zoals de belangrijke expositie 'Le Mouvement' in de Parijse galerie Denise René in 1955 of de tentoonstelling 'Bewogen Beweging' uit 1961 in het Stedelijk Museum Amsterdam. Deze periode niet lang na de tweede wereldoorlog bleek van doorslaggevend belang te zijn in de ontwikkeling van deze kunststroming. Ook de twee Documenta's in de 60er jaren speelden

hierin een belangrijke rol.

De dossiers over invloedrijke tentoonstellingen omvatten waardevol materiaal om de kinetische kunst en de vele facetten ervan beter te begrijpen en te kunnen plaatsen, waarbij ontwikkelingen van na de jaren 70 iets minder aandacht krijgen. Een chronologie aan het eind van het boek geeft daarin iets meer houvast en toont op die manier deze beweging in grote lijnen tot aan het heden.

De catalogus is uitstekend geschikt als begeleidend boek bij de tentoonstelling, juist ook door het grote aantal representatieve afbeeldingen. Wie iets meer over een aantal kunstenaars wil ervaren moet als gezegd daar even zelf naar op zoek.

'Actie <> Reactie. 100 jaar kinetische kunst', Serge Lemoine, Marianne Le Pommeré, [uitgeverij Lannoo](#)